

Irvine Welsh: Umělec na ostří nože

Publikujeme ukázkou z nového románu Irvina Welshe Umělec na ostří nože (Omega, 2018) v překladu Gabriely Pechanové. Welsh další osudy hrdiny Trainspottingu Francise Begbieho představil na Festivalu spisovatelů Praha 2018. .

Kapitola 7 Sestra

Cesta letadlem byl skvělý a konejšivý babylon znalostí. Do uší mu ze sluchátek zněly audioknihy a teď už používal i elektronickou čtečku knih. Četba pro něj nyní byla nádherně osvobozující. Mohl si zvětšit text, zaměřit se jen na jednotlivá slova, která se už nerozmazávala, když se přestal soustředit. Naučil se, jak měnit písmo, což mělo své výhody. Zjistil, že některé fonty jsou čitelnější. Díky hlasů herců, kteří audioknihy načtli, se sám naučil rozpoznávat slova na stránce. Sžírající strach z neúspěchu postupně nahradilo nadšení z učení. Úšklebky učitelů, výsměch spolužáků, úmorný stud a zuřivý, spalující vztek už patřily minulosti.

Přesto měl v pasu stále totéž jméno: Francis James Begbie. A to i přesto, že pracovníě používal „Jim Francis“ a jeho manželka mu většinou říkala Jime. Proč si změnil jméno, bylo prosté: shodou okolností bylo Melaniino příjmení totožné s jeho křestním jménem a kamarádi z vysoké školy Melanii často říkali „Frankie“. Nicméně jí polichotilo, když jí Francis oznámil, že by si přál, aby mu říkali Jim, a že po narození Grace si všichni nechají příjmení Francis. „Nechci, aby vyrůstala jako Begbie,“ vysvětlil.

Ale ať už mu říkali jakkoli, nikdy by ho nenapadlo, že se ještě někdy vrátí do Skotska. Zkrátka to neměl v plánu a už dříve prohlásil, že matčin pohřeb je jeho poslední návštěva. S bratrem ani se sestrou neměl blízký vztah, dokonce ani se svými syny, o nichž si myslel, že by se měli zařídit podle svého. Jen ho nikdy nenapadlo, že někdo z nich zemře. Jima nepřekvapilo, že ho to zasáhlo, ale byl zaskočen tím, jak hluboce.

A co se týče kamarádů, zarytí násilníci se mezi sebou často kamarádili, a dokonce se mohli mít chvíli opravdu rádi, dokud pečlivě dodržovali společenskou hierarchii. Jakmile byla porušena, mělo to ničivé důsledky, které zvládlo jen pár přátelství – za předpokladu, že obě strany kon ikt přežily. Každopádně životy jeho starých přátel ho už nezajímaly.

Mluvil s June a z jejího pláče tlumeného antidepressivy vycítil, že jí jde především o to, aby uhradil náklady na pohřeb. Ochotně se k tomu zavázal. Popsala mu podrobnosti: po anonymním hlášení našli krvácejícího Seana s několika bodnými ranami u něho doma v Gorgie. Policie se domnívá, že byl napaden přímo na místě, ale nikdo nic neviděl a sousedé neslyšeli nic, co by nasvědčovalo rvačce. Majitel pronajal byt známému drogovému dealerovi, který byl v současné době ve vězení. Nenašel se žádný důkaz o prodeji drog, a jak každý věděl, byt byl dlouho před tím, než se tam nastěhoval Sean, prázdný.

Let se vlekl, byl čím dál tím únavnější a spoj z letiště Londýn Heathrow měl zpoždění. Teď se Jim po letech ocitl opět v Edinburghu, byla mu zima a cítil se utahaný, na sobě měl tenkou koženou bundu a táhl středně velký červený kufr na kolečkách, nacpaný hlavně tričky, ponožkami a kraťasy. Když vycházel z terminálu letiště, opřel se do něj vítr od Severního moře. Měl si sbalit vhodnější oblečení. Vytáhl svůj iPhone, protože mu přišla esemeska od telefonní společnosti shrnující ceny volání, které bude během pobytu v zahraničí

platit. Za ní následovala vřelejší zpráva od Melanie:

Miluju tě! Pusu

Odepsal:

Dojel jsem v pořádku! Miluju tě! Pusu

Zděšeně se podívá na zprávu, protože si uvědomí, že napsal v pořádku s té. Dojde na stanoviště taxíků a s údivem zjistí, že zná taxikáře. Snadno ho rozpoznal podle kudrnatých vlasů. Řidič ho také poznává. „Hele, kámo! Ty jsi Franco, že jo? Starej kámoš Sifona!“

„Čau, Terry.“ Franco, jak mu budou vždycky v Edinburghu říkat, se upjatě usměje. Juice Terry je ve městě známá rma a Franco rád vidí starou známou tvář. Naposledy se doslechl, že Terry se starým kamarádem Sifonem stále točí porno a ve volném čase řídí taxíka.

„Čet sem vo tobě všecko. Dobře se ti daří,“ zašklebí se Terry, pak posmutní. „Hele... Slyšel sem vo tvym klukovi. Je to fakt smutný, kámo. Takovej mladej kluk.“

„Díky, ale moc sme se nevidali.“

Terry v rychlosti zvažuje odpověď, snaží se přijít na to, jestli to Franco myslí vážně, nebo jestli se jen silácky chvástá. „Přijel si na pohřeb, že jo?“

„Jo.“

Terry odveze Franca na požadovanou adresu v Murrayfield, na ulici lemovanou nízkopodlažními domy, a potom mu dá vizitku. „Brnkni mi, až budeš potřebovat taxíka,“ mrkne na něj. „Nebudu muset tak často vyvěšovat, že sem volnej, když budu vozit tebe.“

Franco si vezme vizitku a vloží si ji do náprsní kapsy, vystoupí z taxíka, rozloučí se a počká, až Terry šlápne na pedály. Skrze nízkou, přízračnou ranní mlhu vidí obrovský ragbyový stadion. Vzkročí na krátkou příjezdovou cestou, za sebou táhne červený kufr na kolečkách a míří k domu s oblázkovou fasádou, kde žije jeho sestra se svým manželem a dvěma syny. Zaklepe na dveře. Otevře mu Elspeth. Vlasy má vysoko vyčesané a sepnuté neuvěřitelným množstvím pinzet a sponek. Sestra ho pevně obejmě: „Ach, Franco... Promiň, pojd' dál, musíš být unavený...“

„Jsem v pohodě,“ zabručí a poplácá ji po zádech. Přestanou se objímat a Elspeth ho pozve dál do

příjemného tepla domova. Nabídne mu pivo, které on odměřeně odmítne. „Tohle nepiju.“

„Promiň,“ řekne Elspeth a omluvu trochu přehání, pak se však zeptá: „Ještě jsi na čaji?“

„Už skoro sedm roků.“

Elspeth si sama sobě naservíruje gin s tonikem, i když je ještě ráno. „Moc ti to sluší,“ pochválí ho, když se posadí vedle něj na gauč.

Frank Begbie o své mladší sestře nemůže říct totéž. Zdá se, že ztloustla a má odulý obličej. „To víš, pilates,“ zasměje se.

„Děláš si srandu!“

„Dělám, na pilates chodí Mel. Já chodím čtyřikrát týdně do boxerského klubu.“

Elspeth se rozesměje a hned vypadá mladší. „Nedovedla jsem si tě představit, jak cvičíš pilates, ale v Kalifornii je asi možný všechno!“

„Myslím, že se staly i divnější věci.“

Jako by mu Elspeth dávala v této záležitosti za pravdu, pronese: „Takže ty seš teďka umělec, jo?“

„Říká se to.“

Přivře oči, zvedne sklenici k ústům. Usrkne. „No jo, četla jsem o tobě ve *Scotland on Sunday*. O všech těch hollywoodských hvězdách, co se s tebou chtějí kámošit.“ Elspeth povytáhne obočí. „Už ses někdy setkal s Georgem Clooneym?“

„Jo, jednou jsem se s ním setkal.“

„A jaký to bylo?“

„Je to sympaťák,“ připustí Franco. „Ale zdá se mi, že nepatří k dobrému vychování mluvit o lidech, co tady nejsou.“

V jeho výroku je cítit nabubřelost, což Elspeth popudí. „Kdy ses ty začal starat o dobrý vychování?“

„Nikdy není příliš pozdě.“

Elspeth nad tím přemýšlí tolik, až to vypadá, jako by upadla do meditace. Spolkne ostrou poznámku, která se jí dere z úst. „Moc mě mrzí, co se stalo Seanovi,“ začne, ale pak jí výraz ztvrdne. „Ale měli bysme vyložit karty na stůl. Abysme oba věděli, na čem jsme.“

Franco povytáhne jedno obočí. „Souhlas.“

„S tím svým velkým napravením můžeš oblafnout někoho jinýho,“ pohrdavě se usmívá Elspeth, „ale na mě si nepřijdeš. Dyť tě znám. Přeci vím, co jsi zač.“ Podívá se na něj a čeká odezvu. Nic se nestane. Nezdá se, že by bratra urazila, spíš to vypadá, jako by ji vůbec neslyšel.

„Ale pořád jsme jedna rodina,“ vzdychne. „Takže budeme rádi, když budeš až do pohřbu přespávat u nás doma.“

„Vážím si toho.“

Elspeth přimhouří oči. „Ale uděláš jeden přešlap a letíš dveřma. Myslím to vážně, Franku. Mám tady kluky.“

Frank Begbie cítí, že se v něm zvedá něco povědomého. Chce se postavit, poslat ji do prdele a pak z tohoto nudného, spořádaného předměstského domu s otřelou běžovou výzdobou a nudným nábytkem vypadnout. Zhluboka se nadechne a oči mu padnou na dva porcelánové psy na krbové římse. Patřily jeho matce, jsou z jejich starého domu. Otočí se a pomalu přikývne na souhlas: „Jasně.“

Zdá se, že Elspeth kladná odpověď zaskočila, a viditelně polkne. „Sean se tady párkrát stávil, víš.“

„Jo?“

„Ze začátku to bylo dobrý, bylo skvělý ho zase vidět,“ usmívá se, pak ale zavrtí hlavou, „jenže když to s ním šlo z kopce, chodil sem už jen žebrat o peníze.“

„Já ti to zaplatím.“

„O to nejde,“ pozvedne sklenici Elspeth. „Nechtěla sem, aby se poflakoval kolem Thomase a George.“

Jsou to hodný kluci. Jenže oni k němu vzhlíželi, protože byl starší, byl to jejich velkej bratranec.“

Frank se to snaží všechno vstřebat. Seana, jeho dva synovce, tento dům v Murray eldu. Dům vypadá dobře, i když zdaleka není tak působivý jako jeho vlastní dům v Kalifornii, pomyslí si spokojeně. V době, kdy žil jako dítě v Leithu, mu Murray eld připadal jako milionářská čtvrť. Teď svým kritickým pohledem soudí, že – alespoň tato část – je jen fádní, ošumělá končina, k níž nemusí vzhlížet. Hlava mu třeští k zbláznění a Franco zešíroka zívne. „Hele, ten časovej posun mi dává zabrat. Mohl bych si na chvilku zdřímnout?“

„Jasně,“ řekne Elspeth a vede ho do pokoje pro hosty. Franco se svlékne do trenek a vleze si pod peřinu. Vychutnává si luxus, že se může po letu ve stísněném letadle takhle pěkně natáhnout, a upadne do špatného spánku plného útržkovitých snů. Za pár hodin ho probudí zvuky přicházející zdola. Do iPhoneu si uloží Terryho číslo, na protažení si zacvičí, chvíli boxuje před zrcadlem, udělá sto padesát kliků a osprchuje se.

Chlapci George a Thomas, ve věku deset a devět let, se vrátili ze školy. Obdivně si ho prohlížejí. Chvíli si vyměňují zdvořilé fráze o letu a o Americe, než se George osmělí: „Máma říkala, že jsi byl ve vězení.“

„Georgi!“ zasyčí Elspeth.

„Ne, nic se neděje,“ usměje se Franco. „Ano, byl.“ „Páni... Tak to jsi musel udělat něco špatnýho, žejo?“

„Něco špatnýho,“ souhlasí Franco, „ale hlavně spoustu blbostí. Proto lidi chodí do vězení. Ale vy kluci na takový blbosti vypadáte příliš chytře. Tak jak vám to jde ve škole?“

Kluci nadšeně vyprávějí, co dělají, a zatímco se s nimi Franco baví, udivuje ho, jak moc se mu jeho synovci zamlouvají. Dokonce se zdá, že obměkčil i Elspeth. Franco jí ukáže fotky dcerek na svém iPhoneu. „Jsou nádherné,“ řekne, ale vyzní to téměř jako obvinění, jako kdyby tónem hlasu naznačovala, že jim Franco určitě nějak ublíží.

Greg, Elspethin manžel, se vrátil domů z práce. Trochu přibral a prořídly mu vlasy. „Franku! Rád tě vidím.“ Pevně Francovi stiskne ruku. „Samozřejmě by to bylo lepší za jiných okolností,“ zasmušile se sám opraví.

„Jo, já tebe taky rád vidím a díky,“ vypraví ze sebe Franco a přemýšlí o tom, že Greg vypadá jako typický britský vedoucí středního postavení, unavený, zdeptaný a sužovaný ochromujícím vědomím, že se v kariéře dostal nejdál, kam mohl, a že další velká životní změna, která na něj čeká, bude daleký důchod, anebo v ještě horším případě ne tak daleký vyhazov. „Co práce?“

„To by tě nezajímalo,“ zavrtí hlavou Greg.

Asi by tě nezajímalo, jak moc mě to nezajímá, pomyslí si Franco.

Greg je však stejně přívětivý jako jeho synové a chce se s ním vybatovat. „Povídá se o fúzi podniků. Nic dobrého, Franku.“ Vyhlédne z okna. Povzdechne si a zopakuje: „Nic dobrého.“

Po večeři (Franca vyvedlo z míry, když se přistihl, že tomu sám říká „večeře“ místo „čaj“) odejdou chlapci do svých pokojů. Greg zvažní a věnuje se whisky, zatímco Elspeth skládá nádobí do myčky v kuchyni. „Vážně obdivuju, Franku, že jsi díky umění dokázal úplně změnit svůj život. Musíš z toho mít strašně dobrý pocit.“

„Peníze jsou dobrý, to jo.“

„Vždycky jsem chtěl napsat slavný skotský román,“ toužebně říká Greg a ukáže na knihovnu. „Jednou jsem se přihlásil do kurzu tvůrčího psaní...“

Franco pozoruje Grega, hřbety knih, které v jeho knihovně čekal, a zjišťuje, že většinu z nich četl. „Prý mi šla výtvarka ve škole, ale mně to tak nepřípadalo. Jednou jsem nakreslil takovej obrázek s černým sluncem. Učitelka šléla: ‚Černé slunce, Francisi Begbie?‘ Ale mně se líbila myšlenka černého slunce, bylo to jako černá díra ve vesmíru. Všechno vcucává do tmy – odkud přicházíme, kam máme namířeno.“

Greg přikývne, ale úsměv mu pod tíhou Francových trudnomyslných slov uvadá. Když se vzpamatuje, obdivně poznamená: „Kéž bych byl takhle kreativní. Kéž bych byl taky takový! Potkávat všechny ty hvězdy... Už ses setkal s Jennifer Anistonovou?“

„Nejlepší orál, co jsem kdy zažil.“

Greg vytáhne obočí, spěšně pohlédne ke kuchyni a ztiší hlas. „Cože?! Děláš si srandu, že jo?“

„Dělám. Tak dobrá nebyla.“

„Cha cha cha...“ chechtá se Greg a pak zmlkne, když do místnosti vstoupí Elspeth.

Franco si prohlíží cédéčka vystavená ve velké skříni. Jeho pozornost zaujalo několik stolních her naskládaných dole na polici. Vstane a jde si je prohlédnout.

„Monopoly... Vydání Edinburská jednička! Nevěděl jsem, že to taky existuje. Nechcete si zahrát?“

„Ne,“ řekla Elspeth tvrdě a rozhodně. „Pamatuješ si, jak sme naposledy v rodinném kruhu hráli Monopoly?“

U mámy na Vánoce?“

Franco náhle zmlkl, protože z pokojů přišli chlapci. „Co se stalo?“ zeptal se George.

„Po tom nepátrej,“ odpoví Elspeth.

Franco vzpomíná, že položili láhev whisky Famous Grouse doprostřed hrací desky, aby si dal panáka každý, kdo stoupne na parkování zdarma. On tam nějak stoupal pořád. Joe pak zašvindloval a prohlásil, že mu padla desítka místo jedenáctky, čímž se dostal na pole s parkovací ulicí a chtěl si ji přidat ke kartě Mayfair, kterou už měl. Frank sebral láhev a rozbil ji bratrovi o hlavu, čímž šokoval Elspeth, June, Joeovu bývalou přítelkyni Sandru i jejich matku Val. Joea odvezli do nemocnice, kde mu ránu zašili dvanácti stehy. Po této vzpomínce už se Francovi hrát nechce. Vytáhne hru Past na myši. „Tuhle hru jsem neviděl už léta,“ řekne a otevře krabici.

„Tuhle hru jsi nenáviděl,“ vzpomíná Elspeth, „vždycky jsi říkal, že stojí děsný úsilí jenom to všechno na desce připravit a že se to ne vždycky povede.“

„Docela bych si zahrál nějakou krátkou hru, z nostalgie,“ navrhně Frank. „Tohle vydání je vymakanější než to, co jsme mívali my. Na tohohle chlápka ve vaně si nevzpomínám,“ dívá se na plastové doplňky, které George s Thomasem už netrpělivě stavějí na desku.